

PUPINO

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)
den 16 juni 2005 *

I mål C-105/03,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 35 EU, som framställts av förundersökningsdomaren vid Tribunale di Firenze (Italien), genom beslut av den 3 februari 2003, som inkom till domstolen den 5 mars 2003, i brottmålet mot

Maria Pupino

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, C.W. A. Timmermans, A. Rosas, R. Silva de Lapuerta och A. Borg Barthet samt domarna N. Colneric, S. von Bahr, J.N. Cunha Rodrigues (referent), P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis och M. Ilešič,

generaladvokat: J. Kokott,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören L. Hewlett,

* Rättegångsspråk: italienska.

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 oktober 2004,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Maria Pupino, företrädd av M. Guagliani och D. Tanzarella, avvocati,

- Italiens regering, företrädd av I.M. Braguglia, i egenskap av ombud, biträdd av P. Gentili, avvocato dello Stato,

- Greklands regering, företrädd av A. Samoni-Rantou och K. Boskovits, båda i egenskap av ombud,

- Frankrikes regering, företrädd av R. Abraham, G. de Bergues, och C. Isidoro, samtliga i egenskap av ombud,

- Nederländernas regering, företrädd av H.G. Sevenster och C. Wissels, båda i egenskap av ombud,

- Portugals regering, företrädd av L. Fernandes, i egenskap av ombud,

- Sveriges regering, företrädd av A. Kruse och K. Wistrand, båda i egenskap av ombud,

- Förenade kungarikets regering, företrädd av R. Caudwell, och E. O'Neill, båda i egenskap av ombud, biträdda av M. Hoskins, barrister,

- Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av M. Condou-Durande och L. Visaggio, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 11 november 2004 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 2, 3 och 8 i rådets rambeslut 2001/220/RIF av den 15 mars 2001 om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden (EGT L 82, s. 1) (nedan kallat rambeslutet).

- 2 Begäran har framställts i ett brottmål mot förskolelärarinnan Maria Pupino, som misstänks ha skadat elever vilka vid den aktuella tidpunkten var yngre än fem år.

Tillämpliga bestämmelser

EU-rätten

Fördraget om Europeiska unionen

- 3 Artikel 34.2 EU, i dess lydelse enligt Amsterdamfördraget, ingår i avdelning VI i fördraget om Europeiska unionen, vilken har rubriken "Bestämmelser om polissamarbete och straffrättsligt samarbete". I denna bestämmelse föreskrivs följande:

"Rådet skall på lämpligt sätt och enligt den ordning som anges i denna avdelning vidta åtgärder och främja samarbete som bidrar till att unionens mål uppnås. För

detta ändamål får rådet genom enhälligt beslut på initiativ av en medlemsstat eller kommissionen

...

- b) fatta rambeslut om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar. Rambesluten skall vara bindande för medlemsstaterna när det gäller de resultat som skall uppnås men skall överlåta åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt; de skall inte ha direkt effekt,

...”

4 I artikel 35 EU föreskrivs följande:

”1. Europeiska gemenskapernas domstol skall vara behörig att i enlighet med de villkor som anges i denna artikel meddela förhandsavgöranden om giltighet och tolkning av rambeslut och beslut, om tolkning av konventioner som upprättas enligt denna avdelning och om giltighet och tolkning av åtgärderna för att genomföra dessa.

2. En medlemsstat skall ha möjlighet att genom en förklaring som avges vid tidpunkten för Amsterdambfördragets undertecknande eller när som helst därefter godta domstolens behörighet att meddela förhandsavgöranden enligt punkt 1.

3. En medlemsstat som avger en förklaring enligt punkt 2 skall ange antingen

- a) att en domstol i den medlemsstaten, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, får begära att Europeiska gemenskapernas domstol meddelar ett förhandsavgörande om en fråga som uppkommer i ett mål som är anhängigt vid den förstnämnda domstolen om giltighet eller tolkning av en rättsakt som avses i punkt 1, om den förstnämnda domstolen anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken, eller

- b) att en domstol i den staten får begära att Europeiska gemenskapernas domstol meddelar ett förhandsavgörande i en fråga som uppkommer i ett mål som är anhängigt vid den förstnämnda domstolen om giltighet eller tolkning av en rättsakt som avses i punkt 1, om den förstnämnda domstolen anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken.

...”

⁵ Det framgår av informationen rörande tidpunkten för Amsterdamfördragets ikraftträdande, som offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* den 1 maj 1999 (EGT L 114, s. 56), att Republiken Italien har avgett en förklaring

enligt artikel 35.2 EU, genom vilken den har godtagit domstolens behörighet att meddela förhandsavgörande enligt villkoren i artikel 35.3 b EU.

Rambeslutet

- 6 I artikel 2 i rambeslutet, med rubriken "Respekt och erkännande", föreskrivs följande:

"1. Varje medlemsstat skall se till att brottsoffret får en verklig och lämplig roll i det straffrättsliga systemet. Den skall fortsätta att arbeta för att garantera att brottsoffren får en behandling som respekterar deras mänskliga värdighet under förfarandet och erkänna brottsoffrens rättigheter och legitima intressen inom ramen för straffrättsliga förfaranden.

2. Varje medlemsstat skall se till att särskilt utsatta brottsoffer får den särskilda behandling som på bästa sätt motsvarar deras situation."

- 7 I artikel 3 i rambeslutet, med rubriken "Förhör och framläggande av bevis", föreskrivs följande:

"Varje medlemsstat skall säkerställa brottsoffrens möjlighet att höras under det rättsliga förfarandet och att lägga fram bevis.

Varje medlemsstat skall vidta lämpliga åtgärder för att se till att myndigheterna inte utsätter brottsoffer för fler förhör än vad som är nödvändigt för det straffrättsliga förfarandet.”

- 8 I artikel 8.4 i rambeslutet, vilken artikel har titeln ”Rätt till skydd”, föreskrivs följande:

”Varje medlemsstat skall, när det är nödvändigt att skydda brottsoffer, särskilt de mest utsatta, mot följderna av att vittna offentligt, se till att de genom domstolsbeslut kan få vittna under sådana förhållanden som gör det möjligt att uppnå detta syfte, på varje sätt som är lämpligt och förenligt med de grundläggande principerna i lagstiftningen.”

- 9 Enligt artikel 17 i rambeslutet skall varje medlemsstat sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa de ovannämnda bestämmelserna ”senast den 22 mars 2002”.

De nationella bestämmelserna

- 10 Artikel 392 i den italienska straffprocesslagen (nedan kallad CPP) återfinns i avdelning V med rubriken ”Förundersökning och sammanträde för förberedelse”. I denna bestämmelse föreskrivs följande:

”1. Under förundersökningen kan åklagaren och den misstänkte begära att domaren förordnar om bevisupptagning utom huvudförhandlingen, i form av

- a) upptagande av utsagor, när det finns grundad anledning anta att den som skall höras inte kommer att kunna höras under huvudförhandlingen på grund av sjukdom eller annat allvarligt hinder,
- b) upptagande av utsagor, när det på grund av konkreta och specifika förhållanden finns grundad anledning att anta att den som skall höras kommer att utsättas för våld eller hot eller kommer att erhålla erbjudande eller löfte om pengar eller andra förmåner för att inte avge utsaga eller att avge osann sådan.

...

1 a. I förfaranden avseende brott enligt artiklarna 600a, 600b, 600d, 609a, 609b, 609c, 609d et 609g i strafflagen [sexuallbrott och brott med sexuell anknytning], kan åklagaren eller den misstänkte begära att bevisupptagning utom huvudförhandling skall ske i form av upptagande av utsagor från personer som är yngre än 16 år, även i andra fall än dem som anges i punkt 1.

...”

”Om det vid undersökningar avseende brott enligt artiklarna 600a, 600b, 600d, 609a, 609b, 609c, 609d och 609g i strafflagen finns personer under 16 år bland dem som skall höras, kan domaren genom beslut förordna om plats, tidpunkt och särskilda former för bevisupptagningen, när en underårigs situation gör det lämpligt och nödvändigt att förfara på detta sätt. Förhöret kan i dessa fall hållas på annan plats än vid domstolen, eventuellt hos specialiserade stödorgan eller, alternativt, i den underåriges hem. Utsagorna skall i sin helhet dokumenteras genom fonografiska eller audiovisuella medel. För det fall inspelningsapparat eller teknisk personal inte finns tillgänglig, skall domstolen förordna om sakkunnig eller teknisk rådgivning. Förhöret skall dessutom sammanfattas i protokoll. Utskrift av upptagningarna skall endast göras om parterna begär det.”

Faktiska omständigheter och tolkningsfrågan

- 12 Av begäran om förhandsavgörande framgår att det i brottmålet mot Maria Pupino riktas misstanke mot henne om att under januari och februari månad år 2001 ha gjort sig skyldig till flera brott i form av ”missbruk av disciplinåtgärder” i den mening som avses i artikel 571 i den italienska strafflagen (nedan kallad CP). Brotten skall ha begåtts mot vissa av hennes elever, vilka vid den aktuella tidpunkten var yngre än fem år. Hon skall vanemässigt ha slagit dem, hotat med att ge dem lugnande medel och att sätta plåster för munnen på dem och förhindrat dem att gå på toaletten. Hon misstänks även för att i februari månad 2001 ha gjort sig skyldig till brottet ”tillfogande av allvarlig skada” i den mening som avses i artiklarna 582, 585 och 576 CP, jämförda med artikel 61.2 och 61.11 i samma lag, genom att tilldela en av sina elever ett slag som orsakat eleven en lätt svullnad på pannan. Det förfarande som inletts vid Tribunale di Firenze befinner sig på förundersökningsstadiet.

- 13 Den hänskjutande domstolen har härvid uppgett att brottmålsförfarandet i Italien består av två olika skeden. Det första utgörs av förundersökningsskedet, under vilket åklagaren gör utredningar och — under tillsyn av förundersökningsdomaren — tar fram bevisning. På grundval av bevisningen avgör åklagaren om han skall lägga ned förundersökningen eller inge en begäran till brottmålsdomstol om att åtal skall väckas mot den misstänkte. I det sistnämnda fallet skall förundersökningsdomaren efter särskild förhandling besluta om åklagarens begäran skall bifallas eller om ärendet skall avskrivas.
- 14 Om det eventuellt beslutas att åtal skall väckas mot den misstänkte inleds det andra skedet av förfarandet, det vill säga huvudförhandlingsskedet, i vilket förundersökningsdomaren inte deltar. Brottmålsprocessen i egentlig mening inleds i och med detta skede. Det är, i allmänhet, endast i detta skede som bevisupptagning på parternas initiativ och i enlighet med den kontradiktoriska principen skall ske. Den hänskjutande domstolen har angett att det är under huvudförhandlingen som de bevis som parterna lägger fram kan tillåtas som bevis i ordets tekniska bemärkelse. De bevis som åklagaren inhämtat under förundersökningen, för att kunna avgöra om åtal skall väckas eller om en begäran om avskrivning av ärendet skall inges, måste därför tas upp på nytt vid huvudförhandlingen för att fullt ut klassas som "bevis".
- 15 Den hänskjutande domstolen har framhållit att det emellertid finns undantag från denna regel. Undantagen stadgas i artikel 392 CPP och innebär att bevisupptagning, efter beslut av förundersökningsdomaren, kan ske i ett tidigare skede, med iakttagande av den kontradiktoriska principen, under förundersökningsstadiet, i form av bevisupptagning utom huvudförhandlingen. Bevis som inhämtats på detta sätt har samma värde som bevis som inhämtas under det andra skedet av förfarandet. Genom artikel 392.1a CPP har det införts en möjlighet till bevisupptagning utom huvudförhandlingen när det gäller målsägandeförhör, i mål som rör ett begränsat antal brott (sexualbrott eller brott med sexuell anknytning), med personer

som är yngre än 16 år, även i andra fall än dem som anges i artikel 392.1 CPP. Enligt artikel 398.5a CPP kan förundersökningsdomaren i utredningar som gäller brott enligt artikel 392.1a CPP även förordna att bevisupptagning skall ske under sådana särskilda former att de berörda underåriga skyddas. Enligt den hänskjutande domstolen är syftet med dessa ytterligare undantag dels att skydda den hörda personens värdighet, anständighetskänsla och personlighet, när brottsoffret är underårigt, dels att värna om bevisningens tillförlitlighet.

- 16 I målet vid den nationella domstolen begärde åklagaren i augusti år 2001 att förundersökningsdomaren, med stöd av artikel 392.1a CPP, skulle förordna om bevisupptagning utom huvudförhandlingen i form av vittnes- och målsägandeförhör med åtta barn, som varit vittnen till eller offer för de brott som Maria Pupino misstänks för. Som skäl angav åklagaren att bevisupptagningen inte kunde anstå till huvudförhandlingen, på grund av vittnenas och målsägandenas extremt låga ålder och på grund av att deras psykologiska situation oundvikligen förändras, samt att de eventuellt kunde komma att genomgå en psykologisk förträgningsprocess. Åklagaren begärde även att bevisupptagningen skulle ske under de särskilda former som föreskrivs i artikel 398.5a CPP, enligt vilka förhöret hålls hos ett specialiserat organ och på ett sådant sätt att de berörda underårigas värdighet, privatliv och sinnesfrid skyddas och med eventuellt biträde av psykologisk expertis. Som skäl angav åklagaren att omständigheterna var känsliga och allvarliga och att brottsoffrens låga ålder gav upphov till svårigheter. Maria Pupino motsatte sig åklagarens begäran och gjorde gällande att den inte omfattade något av de fall som anges i artikel 392.1 och 392.1a CPP.

- 17 Enligt den hänskjutande domstolen borde åklagarens begäran avslås enligt de aktuella nationella bestämmelserna, eftersom de inte ger stöd för att förordna om bevisupptagning utom huvudförhandling eller bevisupptagning under särskilda former när det är fråga om sådana brottsmisstankar som Maria Pupino är föremål

för. Detta gäller även om det inte finns något som hindrar att dessa bestämmelser omfattar även andra fall än dem som anges i artikel 392.1 CPP där brottsoffret är underårigt. Många av de brott som inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 392.1 CPP kan mycket väl visa sig vara allvarigare för brottsoffret än de som omfattas av bestämmelsen. Så är fallet i målet vid den nationella domstolen, i vilket Maria Pupino, enligt åklagaren, misstänks för att ha misshandlat barn yngre än fem år och därigenom ha orsakat psykologiska trauman hos dem.

- 18 Förundersökningsdomaren vid Tribunale di Firenze anser att nationella domstolar, "oavsett om gemenskapslagstiftning har direkt effekt eller inte", skall "tolka nationell rätt mot bakgrund av ordalydelsen och syftet med de gemenskapsrättsliga bestämmelserna". Han är vidare osäker på om artiklarna 392.1a och 398.5a CPP är förenliga med artiklarna 2, 3 och 8 i rambeslutet, eftersom det enligt dessa bestämmelser i CPP endast är vid fall av sexualbrott eller brott med sexuell anknytning som förundersökningsdomaren kan förordna om bevisupptagning utom huvudförhandling och om bevisupptagning under särskilda former. Han har därför beslutat att vilandeförklara målet och att begära att domstolen meddelar ett förhandsavgörande angående frågan om vilken räckvidd artiklarna 2, 3 och 8 i rambeslutet har.

Domstolens behörighet

- 19 Enligt artikel 46 b EU skall bestämmelserna i EG-fördraget, EKSG-fördraget och Euratom-fördraget om domstolens behörighet och om utövandet av denna behörighet, varibland artikel 234 EG återfinns, tillämpas på bestämmelserna i avdelning VI i fördraget om Europeiska unionen enligt de villkor som föreskrivs i artikel 35 EU. Härav följer att den ordning som föreskrivs i artikel 234 EG kan

tillämpas på domstolens behörighet att meddela förhandsavgöranden med stöd av artikel 35 EU, i enlighet med de villkor som föreskrivs i den bestämmelsen.

- 20 Såsom domstolen har påpekat i punkt 5 i denna dom, har Republiken Italien, genom en förklaring med verkan från och med den 1 maj 1999, då Amsterdamfördraget trädde i kraft, angett att den godtar domstolens behörighet att pröva frågor om giltigheten och tolkningen av de rättsakter som avses i artikel 35 EU enligt villkoren i artikel 35.3 b EU.
- 21 Vad gäller de rättsakter som avses i artikel 35.1 EU, föreskrivs i artikel 35.3 b EU, i ordalag som är identiska med dem i artikel 234 första och andra styckena EG, att "en domstol" i en medlemsstat får "begära att Europeiska gemenskapernas domstol meddelar ett förhandsavgörande" i en fråga som uppkommit i ett mål som är anhängigt vid den förstnämnda domstolen och som gäller "giltighet eller tolkning" av sådana rättsakter, "om den förstnämnda domstolen anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken".
- 22 En förundersökningsdomare i ett sådant brottnålsförfarande som det som inlemts vid den nationella domstolen utövar dömande verksamhet. En sådan domare skall därför anses utgöra "en domstol [i en] medlemsstat..." i den mening som avses i artikel 35 EU (se, för ett liknande resonemang, i fråga om artikel 234 EG, dom av den 23 februari 1995 i de förenade målen C-54/94 och C-74/94, Cacchiarelli och Stanghellini, REG 1995, s. I-391, och av den 12 december 1996 i de förenade målen C-74/95 och C-129/95, X, REG 1996, s. I-6609). Vidare utgör rambeslutet, som grundas på artiklarna 31 EU och 34 EU, en sådan rättsakt som enligt artikel 35.1 EU kan bli föremål för domstolens prövning i ett förfarande för förhandsavgörande.

- 23 Även om domstolen således i princip är behörig att besvara den tolkningsfråga som ställts, har den franska och den italienska regeringen emellertid framställt en invändning om rättegångshinder mot den nationella domstolens begäran. Invändningen avser att domstolens svar inte är användbart för avgörandet av det där anhängiga målet.
- 24 Den franska regeringen har hävdat att den hänskjutande domstolen söker tillämpa vissa bestämmelser i rambeslutet i stället för den nationella lagstiftningen, trots att rambeslut, enligt ordalydelsen i artikel 34.2 b EU, inte har direkt effekt. Enligt den nämnda regeringen är det dessutom omöjligt att tolka den nationella rätten i överensstämmelse med rambeslutet, vilket den hänskjutande domstolen själv har angett. Enligt domstolens rättspraxis får nämligen principen om konform tolkning inte leda till en tolkning *contra legem* eller till att situationen för en enskild i ett brottmålsförfarande försämras, enbart på grundval av rambeslutet, vilket emellertid skulle bli fallet i målet vid den nationella domstolen.
- 25 Den italienska regeringen har i första hand gjort gällande att rambeslut och gemenskapsdirektiv utgör rättskällor av helt skilda slag och att ett rambeslut inte medför att den nationella domstolen har en sådan skyldighet till konform tolkning av nationell rätt som domstolen har slagit fast i sin rättspraxis vad gäller gemenskapsdirektiv.
- 26 Den svenska regeringen och Förenade kungarikets regering har — utan att uttryckligen ifrågasätta huruvida begäran om förhandsavgörande kan upptas till sakprövning — anslutit sig till den italienska regeringens uppfattning och särskilt framhållit att samarbetet mellan medlemsstaterna inom ramen för avdelning VI i fördraget om Europeiska unionen är av mellanstatlig art.

- 27 Den nederländska regeringen har slutligen betonat de gränser som gäller för skyldigheten till konform tolkning. Denna regering har ifrågasatt huruvida denna skyldighet — om det antas att den är tillämplig på rambeslut — kan anses vara tillämplig i målet vid den nationella domstolen med hänsyn till just dessa gränser.
- 28 Domstolen påpekar, såsom har framhållits i punkt 19 i denna dom, att den ordning som föreskrivs i artikel 234 EG kan tillämpas på artikel 35 EU, i enlighet med de villkor som föreskrivs i den sistnämnda bestämmelsen.
- 29 I likhet med artikel 234 EG, föreskrivs i artikel 35 EU att en begäran om förhandsavgörande endast kan framställas till domstolen under förutsättning att den nationella domstolen "anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken". Domstolens rättspraxis i fråga om upptagande till sakprövning av begäran om förhandsavgörande som framställs med stöd av artikel 234 EG kan därför i princip överföras till begäran om förhandsavgörande som framställs till domstolen med stöd av artikel 35 EU.
- 30 Härav följer att presumtionen att de frågor angående vilka nationella domstolar begär förhandsavgörande är relevanta endast bryts i undantagsfall, nämligen i fall där det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen eller när frågan är hypotetisk eller när domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att den skall kunna lämna ett användbart svar på de frågor som har ställts. Domstolen är, utom i de nämnda fallen, i princip skyldig att meddela förhandsavgöranden avseende frågor som avser tolkningen av de rättsakter som

avses i artikel 35.1 EU (se, vad gäller artikel 234 EG, bland annat dom av den 7 september 1999 i mål C-355/97, Beck och Bergdorf, REG 1999. s. I-4977, punkt 22, och av den 7 juni 2005 i mål C-17/03, VEMW m.fl., REG 2005, s. I-4983, punkt 34).

31 Med hänsyn till de argument som den italienska, den franska, den nederländska och den svenska regeringen samt Förenade kungarikets regering framfört, skall domstolen pröva huruvida skyldigheten för nationella myndigheter att, i den utsträckning det är möjligt, tolka nationell rätt mot bakgrund av gemenskapsdirektivens ordalydelse och syfte gäller med samma verkningar och gränser när den berörda rättsakten utgörs av ett rambeslut som antagits med stöd av avdelning VI i fördraget om Europeiska unionen, vilket är vad den nationella domstolen har förutsatt och vad den grekiska, den franska och den portugisiska regeringen samt kommissionen har hävdad.

32 Om svaret på den frågan är jakande måste det prövas huruvida — såsom den italienska, den franska och den svenska regeringen samt Förenade kungarikets regering påpekat — det är uppenbart att ett svar på tolkningsfrågan inte kan ha någon konkret betydelse för utgången i målet vid den nationella domstolen, mot bakgrund av de gränser som gäller för skyldigheten att göra en konform tolkning.

33 Det skall först påpekas att lydelsen av artikel 34.2 b EU i mycket stor utsträckning har inspirerats av lydelsen av artikel 249 tredje stycket EG. Genom artikel 34.2 b EU ges rambesluten tvingande verkan på så sätt att dessa skall vara ”bindande” för medlemsstaterna ”när det gäller det resultat som skall uppnås men skall överlåta åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt”.

- 34 Rambeslutens tvingande karaktär, som uttrycks i ordalag som är identiska med dem i artikel 249 tredje stycket EG, medför en skyldighet för nationella myndigheter, och i synnerhet nationella domstolar, att göra en konform tolkning av nationell rätt.
- 35 Denna bedömning påverkas inte av att domstolens behörighet, enligt artikel 35 EU, är mindre omfattande inom ramen för avdelning VI i fördraget om Europeiska unionen än den är enligt EG-fördraget, eller av att det inte finns något fullständigt system med rättsmedel och förfaranden som är avsett att säkerställa att de rättsakter som antas av gemenskapsinstitutionerna inom ramen för nämnda avdelning VI är lagenliga.
- 36 Oberoende av vilken grad av integration som avsetts i Amsterdamfördraget, i processen för att skapa en allt fastare sammanslutning mellan de europeiska folken, i den mening som avses i artikel 1 andra stycket EU, är det fullt förståeligt att upphovsmännen till fördraget om Europeiska unionen fann det ändamålsenligt att, inom ramen för avdelning VI i detta fördrag, införa bestämmelser om rättsliga instrument med motsvarande verkan som dem som föreskrivs i EG-fördraget, i syfte att effektivt bidra till att unionens mål uppnås.
- 37 Betydelsen av att domstolen är behörig att meddela förhandsavgöranden med stöd av artikel 35 EU bekräftas av att det föreskrivs i artikel 35.4 EU att varje medlemsstat, vare sig den har avgett en förklaring enligt punkt 2 eller inte, skall ha rätt att till domstolen inkomma med inlagor eller skriftliga synpunkter i mål som uppkommer enligt artikel 35.1 EU.

- 38 Det väsentliga i den ändamålsenliga verkan av denna behörighet skulle försvinna om enskilda inte hade rätt att åberopa rambeslut vid medlemsstaternas domstolar för att uppnå en konform tolkning av den nationella rätten.
- 39 Den italienska regeringen och Förenade kungarikets regering har till stöd för sin ståndpunkt gjort gällande att fördraget om Europeiska unionen, till skillnad från EG-fördraget, inte innehåller någon skyldighet motsvarande den som föreskrivs i artikel 10 EG, vilken bestämmelse i domstolens rättspraxis likväl delvis har lagts till grund för att motivera skyldigheten till gemenskapsrättskonform tolkning av nationell rätt.
- 40 Detta argument kan inte godtas.
- 41 I artikel 1 andra och tredje styckena i fördraget om Europeiska unionen föreskrivs att det fördraget markerar en ny fas i processen för att skapa en allt fastare sammanslutning mellan de europeiska folken och att unionen, som skall grundas på Europeiska gemenskaperna samt den politik och de samarbetsformer som införs genom det nämnda fördraget, skall ha till uppgift att på ett konsekvent och solidariskt sätt organisera förbindelserna mellan medlemsstaterna och mellan deras folk.
- 42 Det skulle vara svårt för unionen att fullgöra sin uppgift på ett effektivt sätt om principen om lojalt samarbete, som bland annat innebär att medlemsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att deras skyldigheter enligt unionsrätten fullgörs, inte också gällde inom ramen för det

polisiära och straffrättsliga samarbetet. Detta samarbete grundas för övrigt helt på samarbetet mellan medlemsstaterna och institutionerna, vilket generaladvokaten riktigt har anfört i punkt 26 i sitt förslag till avgörande.

- 43 På grund av det ovan anförda finner domstolen att principen om konform tolkning gäller för rambeslut som antagits inom ramen för avdelning VI i fördraget om Europeiska unionen. Den hänskjutande domstolen, som skall tolka den nationella rätten, är vid tillämpningen av denna rätt skyldig att i den utsträckning det är möjligt tolka den nationella rätten mot bakgrund av rambeslutets ordalydelse och syfte, för att uppnå det avsedda resultatet och därmed agera i överensstämmelse med artikel 34.2 b EU.
- 44 Den nationella domstolens skyldighet att beakta innehållet i ett rambeslut när den tolkar relevanta bestämmelser i den nationella rätten begränsas emellertid av allmänna rättsprinciper, särskilt av principerna om rättssäkerhet och förbud mot retroaktiv lagstiftning.
- 45 Dessa principer utgör särskilt hinder för att nämnda skyldighet — på grundval av ett rambeslut och utan hänsyn till en lag som antagits för dess genomförande — kan medföra att det straffrättsliga ansvaret för dem som bryter mot bestämmelserna i detta beslut fastställs eller skärps (se, vad gäller gemenskapsdirektiv, särskilt domen i de ovannämnda förenade målen X, punkt 24, och av den 3 maj 2005 i de förenade målen C-387/02, C-391/02 och C-403/02, Berlusconi m.fl., REG 2005, s. I-3565, punkt 74).

- 46 De bestämmelser som är föremål för den nu aktuella begäran om förhandsavgörande gäller emellertid inte omfattningen av den berörda personens straffrättsliga ansvar, utan förfarandets gång och det sätt på vilket bevisupptagning skall ske.
- 47 Den nationella domstolens skyldighet att beakta ett rambesluts innehåll vid tolkningen av relevanta bestämmelser i nationell rätt upphör att gälla när denna rätt inte kan tillämpas på ett sådant sätt att den leder till ett resultat som är förenligt med det resultat som eftersträvas med rambeslutet. Principen om konform tolkning kan med andra ord inte tjäna som grund för att nationell rätt tolkas *contra legem*. Denna princip kräver i stället att den nationella domstolen i förekommande fall beaktar hela den nationella rätten för att bedöma i vilken mån den kan tillämpas utan att det leder till ett resultat som strider mot det som eftersträvas med rambeslutet.
- 48 Som generaladvokaten har påpekat i punkt 40 i sitt förslag till avgörande, är det inte uppenbart att det i målet vid den nationella domstolen är omöjligt att tolka den nationella rätten i överensstämmelse med rambeslutet. Det ankommer på den nationella domstolen att i det nämnda målet pröva huruvida en konform tolkning av den nationella rätten är möjlig.
- 49 Med detta förbehåll skall domstolen besvara tolkningsfrågan.

Tolkningsfrågan

- 50 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artiklarna 2, 3 och 8.4 i rambeslutet skall tolkas så, att en nationell domstol skall ha möjlighet att tillåta att barn i låg ålder, vilka — som i det nu aktuella nationella målet — påstår sig ha blivit utsatta för misshandel, avger sin utsaga under former som garanterar dem ett lämpligt skydd, utom huvudförhandlingen och före det att denna hålls.
- 51 Enligt artikel 3 i rambeslutet skall varje medlemsstat dels säkerställa brottsoffrens möjlighet att höras under det rättsliga förfarandet och att lägga fram bevis, dels vidta lämpliga åtgärder för att se till att myndigheterna inte utsätter brottsoffer för fler förhör än vad som är nödvändigt för det straffrättsliga förfarandet.
- 52 Genom artiklarna 2 och 8.4 i detta rambeslut förpliktas varje medlemsstat att arbeta för att garantera att brottsoffren bland annat får en behandling som respekterar deras mänskliga värdighet under förfarandet, att se till att särskilt utsatta brottsoffer får den särskilda behandling som på bästa sätt motsvarar deras situation och att, när det är nödvändigt att skydda brottsoffer, särskilt de mest utsatta, mot följderna av att avge utsaga vid offentlig förhandling, se till att de genom domstolsbeslut kan få avge sin utsaga under sådana förhållanden som gör det möjligt att uppnå detta syfte, på varje sätt som är lämpligt och förenligt med de grundläggande principerna i rättsordningen.
- 53 I rambeslutet ges inte någon definition av begreppet utsatt brottsoffer i den mening som avses i artiklarna 2.2 och 8.4. I sådana fall som det i målet vid den nationella

domstolen, där barn i låg ålder påstår sig ha blivit utsatta för misshandel, därtill av en lärarinna, kan det emellertid inte bestridas att dessa barn kan klassificeras som särskilt utsatta i den mening som avses i rambeslutet med hänsyn särskilt till deras ålder och till arten och följderna av de brott de anser sig ha blivit utsatta för, så att de erhåller det särskilda skydd som krävs enligt de ovannämnda bestämmelserna i rambeslutet. Detta gäller oberoende av frågan huruvida det förhållandet att ett brottsoffer är underårigt som regel är tillräckligt för att anse att brottsoffret är särskilt utsatt.

54 Inte i någon av de tre bestämmelser i rambeslutet som den hänskjutande domstolen har nämnt föreskrivs några konkreta sätt att genomföra de mål som anges i dem. Dessa mål består bland annat i att särskilt utsatta brottsoffer skall tillförsäkras en "särskild... behandling som på bästa sätt motsvarar deras situation", och få "[avge sin utsaga] under [särskilda] förhållanden", så att alla brottsoffer garanteras en behandling "som respekterar deras mänskliga värdighet". Vidare skall dessa brottsoffer ges möjlighet att höras och att "lägga fram bevis", och de skall inte utsättas för "fler förhör än vad som är nödvändigt för det straffrättsliga förfarandet".

55 Enligt de bestämmelser som är aktuella i målet vid den nationella domstolen måste den utsaga som avgetts under förundersökningen i allmänhet upprepas vid huvudförhandlingen för att ges fullt bevisvärde. Det är emellertid i vissa fall tillåtet att denna utsaga avges en enda gång, under förundersökningen, med samma bevisvärde, men under andra former än dem som gäller vid huvudförhandlingen.

56 Mot denna bakgrund krävs det, för att uppnå de mål som eftersträvas genom de ovannämnda bestämmelserna i rambeslutet, att en nationell domstol har möjlighet

att för särskilt utsatta brottsoffer använda ett särskilt förfarande, som till exempel sådan bevisupptagning utom huvudförhandlingen som föreskrivs i en medlemsstats rättsordning, och de särskilda former för att avge utsaga som också föreskrivs. Detta gäller om detta förfarande bättre motsvarar brottsoffrens situation och om det är nödvändigt för att förhindra att bevisningen försämrats, för att reducera upprepade förhör till ett minimum och för att förebygga skadliga följder, för de nämnda brottsoffren, av att deras utsaga avges under huvudförhandlingen.

57 Domstolen preciserar härvid att det följer av artikel 8.4 i rambeslutet att de föreskrivna villkoren för att avge utsaga under alla förhållanden måste vara förenliga med de grundläggande rättsprinciperna i den berörda medlemsstaten.

58 Dessutom skall unionen enligt artikel 6.2 EU som allmänna rättsprinciper respektera de grundläggande rättigheterna, såsom de garanteras i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, under tecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad konventionen), och såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner.

59 Rambeslutet skall således tolkas på ett sådant sätt att dessa grundläggande rättigheter respekteras. Bland dessa rättigheter skall särskilt rätten till en rättvis rättegång nämnas, såsom den framgår av artikel 6 i konventionen och såsom den har tolkats av Europadomstolen om de mänskliga rättigheterna (nedan kallad Europadomstolen).

60 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att — om det antas att det i det nu aktuella fallet är möjligt att använda sig av bevisupptagning utom huvudförhandling och förhör under särskilda former på så sätt som föreskrivs i italiensk rätt — med beaktande av skyldigheten till konform tolkning av den nationella rätten försäkra sig om att tillämpningen av dessa åtgärder inte kan innebära att det straffrättsliga förfarandet mot Maria Pupino, sett i sin helhet, blir orättvist i den mening som avses i artikel 6 i konventionen, såsom den tolkats av Europadomstolen (se särskilt Europadomstolens dom av den 20 december 2001, P.S. mot Tyskland, av den 2 juli 2002, S.N. mot Sverige, *Recueil des arrêts et décisions*)

61 På grund av det ovan anförda finner domstolen att tolkningsfrågan skall besvaras på följande sätt. Artiklarna 2, 3 och 8.4 i rambeslutet skall tolkas så, att en nationell domstol skall ha möjlighet att tillåta att barn i låg ålder, vilka — som i det nu aktuella nationella målet — påstår sig ha blivit utsatta för övergrepp, avger sin utsaga under former som garanterar dessa barn ett lämpligt skydd, exempelvis utom huvudförhandlingen och före det att denna hålls. Den nationella domstolen skall beakta samtliga nationella rättsregler och, i största möjliga utsträckning, tolka dem mot bakgrund av rambeslutets ordalydelse och syfte.

Rättegångskostnader

62 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (stora avdelningen) följande dom:

Artiklarna 2, 3 och 8.4 i rådets rambeslut 2001/220/RIF av den 15 mars 2001 om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden skall tolkas så, att en nationell domstol skall ha möjlighet att tillåta att barn i låg ålder, vilka — som i det nu aktuella nationella målet — påstår sig ha blivit utsatta för övergrepp, avger sin utsaga under former som garanterar dessa barn ett lämpligt skydd, exempelvis utom huvudförhandlingen och före det att denna hålls.

Den nationella domstolen skall beakta samtliga nationella rättsregler och, i största möjliga utsträckning, tolka dem mot bakgrund av rambeslutets ordalydelse och syfte.

Underskrifter